

DOI [https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21\(50\)-268-294](https://doi.org/10.32405/2218-7650-2022-21(50)-268-294)
УДК 37.07.005

Чижевський Борис Григорович,

кандидат педагогічних наук, провідний науковий співробітник
відділу економіки та управління загальною середньою освітою
Інституту педагогіки НАПН України;
Заслужений працівник освіти України.
Київ, Україна.

 <https://orcid.org/0000-0002-7878-1180>
chyzhevskiy.bg@gmail.com

ДЕРЖАВНО-ГРОМАДЯНСЬКЕ УПРАВЛІННЯ ЗАКЛАДАМИ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ НА ЗАСАДАХ ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ (соціально-правовий аспект)

Анотація. У статті узагальнено й окреслено особливості державно-громадянського управління закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії в частині соціально-правового аспекту. Підкреслено єдність підходів щодо реалізації державно-громадянського управління як на загальнодержавному, регіональному, місцевому рівнях, так і на рівні закладу загальної середньої освіти з метою забезпечення прав, свобод та обов'язків громадян на якісну, ефективну та конкурентоспроможну освіту. Проблеми державно-громадського управління стали особливо актуальними в період будівництва демократичної, суверенної, унітарної, соборної та безпечної держави Україна та розвитку інститутів громадянського суспільства на всіх рівнях. У полі зору зарубіжних і вітчизняних науковців і практиків перебувають також провідні засади консолідації, єдності, солідарності колективів, спільнот та громадянського суспільства, а також партнерської взаємодії особистості, колективу, спільноти, складових громадянського суспільства та інститутів демократичної держави. Дослідниками відмічається провідна роль усіх інститутів демократичної держави у забезпечення участі членів громадянського суспільства у вирішенні як загальнодержавних, так і місцевих проблем, завдань, ініціатив, проектів, у тому числі вмотивування, сприяння та стимулювання розвитку закладів освіти. Особливо гостро ця проблема проявляється під час підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень в період війни,

воєнного стану, надзвичайних ситуацій, руйнувань, проявів насильства, пандемії, епідемій, катастроф, стресових ситуацій та наявності порушення прав громадян, у тому числі права особливо дітей, учнів та студентів на творче, життєрадісне, добродійне, щасливе життя. Дослідження підходів щодо формування та реалізації науково-обґрунтованих та практично перевірених засадничих принципів, моделей, алгоритмів, логістики до забезпечення державно-громадянського управління закладами загальної середньої освіти на партнерських засадах згідно вимог Конституції та законодавства України в сучасних умовах та із врахуванням зарубіжного та тисячолітнього вітчизняного є актуальним і в наш час та потребує подальшого вивчення і розвитку.

Ключові слова: державно-громадське управління; партнерство; демократична держава; громадянське суспільство; права; свободи; обов'язки.

ВСТУП / INTRODUCTION

Якісний розвиток сфери освіти завжди залежав від того які моделі управління застосовувалися в діяльності закладів загальної середньої освіти. Особливо це є актуальним під час організації та забезпечення інтеграції України до Європейського освітнього простору. На території України відбуваються гострі дискусії щодо доцільності та пріоритетності вибору демократичних моделей управління як сферою освіти в цілому, так і закладами загальної середньої освіти зокрема. Тому вбачається доцільним розробка моделі державно-громадського управління на засадах партнерської взаємодії. Реалізація моделі державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії і особливо в найбільш масовій системі за кількістю учасників освітнього процесу закладах загальної середньої освіти, адже це не тільки засіб будівництва та розвитку демократичної, унітарної, соборної, суверенної держави і громадянського суспільства, а й дієва школа реалізації на практиці гуманних принципів на основі ортодоксальних, класичних духовно-моральних цінностей.

Постановка проблеми. Створення умов для стабільного, стійкого розвитку та зростання як сфери освіти в цілому, так і закладів загальної середньої освіти зокрема вмотивовують до проведення постійних пошуків управлінських рішень, дій та вчинків щодо вдосконалення, уточнення, корегування та шліфування підходів щодо організації та забезпечення державно-громадського управління школою на партнерських засадах в

площині об'єднання, єдності, та консолідації зусиль, потенціалу, ресурсів інститутів демократичної держави та громадянського суспільства. Особливо актуальним є розвиток державно-громадянського управління в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану на принципах гуманізму, людяності, добропорядності, доброчинності, добротворення, всеосяжності, передбачуваності, прогнозованості, далекоглядності, безпечності та мудрості. Реалізація державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти на партнерських засадах є основою для стабільного розвитку Сучасної української школи, Нової української школи, Української школи майбутнього за напрямками – школа в Україні, школа для України, школа про Україну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальна характеристика дослідження проблем державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії дає підстави засвідчувати, що вона частково окреслена і висвітлюється у наукових працях В. Алфімова, В. Афанасьєва, Є. Березняка, М. Босенко, Д. Гвішіані, Л. Даниленко, М. Дарманського, Д. Дейкуна, П. Дроб'язко, О. Зайченко, О. Захаренка, С. Калашнікової, Л. Калініної, Ю. Конаржевського, М. Кондакова, Є. Краснякова, В. Курила, В. Олійника, О. Онаць, Л. Попович, Ж. Таланової, О. Топузова, А. Сологуба, В. Хайруліної, В. Шепотька. Водночас умови війни, воєнного стану, надзвичайної ситуації та надзвичайного стану, зміни соціально-економічної структури суспільства, нестандартні умови діяльності закладів загальної середньої освіти в сучасних умовах потребують підвищеної уваги до розвитку школи з позицій демократизації, партнерства, консолідації, солідарності, відкритості, прозорості державно-громадського управління як органів місцевого самоврядування, так і закладів загальної середньої освіти та наявності демократичного стилю роботи керівників усіх рівнів.

МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Мета статті: на основі аналізу сучасних особливостей та викликів демократичної держави, громадянського суспільства, забезпечення реалізації прав, свобод і обов'язків громадян України на якісну освіту показати взаємозалежність успішного функціонування школи від широкого запровадження в практику державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії.

Відповідно до зазначеної мети у статті поставлено такі **завдання**:

1. Аналіз стану теоретичної розробленості проблеми дослідження та концептуальних підходів до організації державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти на засадах державно-приватної та державно-громадської суб'єктної партнерської взаємодії.

2. Характеристика наявної Конституційної, законодавчої та нормативно-правової бази щодо реалізації на практиці моделі державно-громадського управління як на загальнодержавному рівні, так і на рівні закладів загальної середньої освіти.

3. З'ясування проблеми втілення моделі державно-громадського управління та особливостей управління в закладах загальної середньої освіти в залежності від типу, статусу, підпорядкування та форми власності.

4. Аналіз та теоретичне обґрунтування засад та тенденцій суб'єктної державно-громадської та державно-приватної взаємодії у сфері освіти та державно-громадському управлінні закладами загальної середньої освіти в умовах розвитку місцевого самоврядування, самоврядності та автономії.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ / THE THEORETICAL BACKGROUNDS

Теоретичними основами дослідження є загальнонаукові методи системного аналізу, порівняння, узагальнення; вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду; педагогічні спостереження, бесіди, анкетування про моделі державно-громадського управління на засадах партнерської взаємодії.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODS

Проведено аналіз наукової літератури, норм Конституції України, вимог законодавства України, положень нормативно-правових актів у сфері освіти щодо особливостей окремих соціально-правових аспектів впровадження моделей державно-громадського управління закладами освіти на засадах партнерської взаємодії.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESULTS OF THE RESEARCH

За сучасних умов, коли завдяки досягненням науки і техніки, інформаційних Інтернет- та соціальних мереж стало можливим планування, прогнозування, моделювання та управління розвитку закладу загальної середньої освіти в площині державотворення, розвитку особистості, територіальних об'єднань, співтовариств, громадянського суспільства на засадах консолідації та партнерської взаємодії, а також визначення основних

напрямів, векторів, пріоритетів з урахуванням специфіки, особливостей життєдіяльності та життєтворчості учасників навчально-виховного процесу. Ці завдання покладаються на Сучасну українську школу, Нову українську школу, Українську школу майбутнього.

На діяльність кожного закладу загальної середньої освіти безпосередньо впливають – проголошення Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 року [2], Акт проголошення незалежності України, ухвалений 24 серпня 1991 року [10], Закон України «Про приєднання України до Статуту Ради Європи» від 31 жовтня 1995 року [3], а також прийняття Конституції України 28 червня 1996 року [1] та Закону України «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» від 16 вересня 2014 року [4] виняткові, визначальні, історичні події українського державотворення кінця ХХ та початку ХХІ сторіччя, цивілізований вибір свого подальшого розвитку як суверенної демократичної держави, закріпив правові основи незалежності, визначив суверенність, повновладдя Українського народу.

Так були закладені основи формування та реалізації політики, стратегії та тактики розвитку сфери освіти та фундаментальні цінності щодо визнання людини, а особливо дитини, їхнього життя і здоров'я, честі і гідності найвищою соціальною цінністю, що зумовлює подальший розвиток Української демократичної держави та громадянського суспільства.

Освітня політика носить державоутворювальний, консолідуєчий характер, адже проводиться задля досягнення як єдності і узгодження дій між інститутами демократичної держави, представниками громадянського суспільства, науковими школами та напрямами, регіонами і територіями, так і бажаних позитивних результатів у кожному конкретному закладі освіти. Це можливе лише завдяки одночасному, конкретизованому й постійному вітчизняному науковому супроводу, впливу, оцінці та контролю держави над усіма процесами, що відбуваються в межах країни і всередині кожного регіону та закладу освіти зокрема. Центральною субстанцією освітньої політики є особистість дитини, учня, студента, наукового, науково-педагогічного, педагогічного працівника.

Зважаючи на територіальну особливість України (гори, ліси, лісостеп, степ, пустеля, моря, ріки, озера), різноманітністю регіонів за багатьма показниками (розташування, демографічна ситуація, національний склад,

етнічні особливості, історична динаміка, географічна специфіка, кліматичні умови, інформаційна та транспортна інфраструктура, густота та приріст населення) сфера освіти виступає одним із консолідуючих, об'єднуючих, державоутворювальних факторів. Права, свободи, волевиявлення, обов'язки, інтереси учасників освітнього процесу є взаємопов'язаними і мають тісно переплітатися, а тому для перспективного розвитку закладу освіти їх необхідно повсякчас уточнювати, коригувати, узгоджувати.

У той же час, беручи до уваги те, що демократична держава і громадянське суспільство – це єдиний механізм, а сфера освіти його серцевина до стабільного та стійкого розвитку спонукає єдина мета: забезпечення реалізації права громадян на доступну якісну ґрунтовну освіту незалежно від біолого-фізіолого-психологічних особливостей, життєвого досвіду, ознак раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак без обмежень чи привілеїв.

Існують різні варіанти задоволення прав, свобод, волевиявлення і обов'язків громадян завдяки співпраці, партнерській взаємодії, єдності та консолідації зусиль центральних державних органів управління з місцевими органами державної виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, науковими установами, закладами освіти та громадськими організаціями, спілками, профспілками, об'єднаннями, товариствами. У даному випадку доцільно враховувати, що, по-перше, інтереси усіх представників інститутів демократичної держави та громадянського суспільства реалізуються за допомогою сприятливих та доступних державних механізмів; по-друге держава відстоює власні інтереси та інтереси громадян за допомогою усіх інститутів держави та громадянського суспільства; по-третє, державні, регіональні, суспільні, особисті інтереси забезпечуються в межах досягнення спільної мети та створення повноцінних демократичних умов життєдіяльності та життєтворчості; по-четверте, демократична держава і громадянське суспільство відповідають за задоволення інтересів одне одного. Громадянське суспільство делегує свої представників до державних органів управління з метою створення умов для реалізації прав, свобод, волевиявлення, обов'язків громадян.

Доцільно постійно враховувати, що вирішення завдань розвитку сфери освіти безпосередньо впливають на стабільність і стійкість

соціальної, економічної, гуманітарної, оборонної складових держави та регіонів. Держава зобов'язана своєчасно вивірити, визначити пріоритети науково-освітнього розвитку і сформувані їх як на загальнодержавному рівні, так і на регіональних рівнях та у кожному закладі освіти зокрема. З огляду на це варто окреслити стратегічні напрями розвитку сфери освіти і науки, а для цього потрібна політична воля і системна підтримка й допомога з боку держави, яка, у свою чергу має створювати базу для ефективного управління та регулювання.

Нестабільність, занижені стандарти, орієнтація на полегшення та розвантаження навчальної праці в перспективі створюють передумови для формування слабких інститутів держави, економічної нестабільності, соціальних протиріч, відсутність прогресу, що призведе до порушення добробуту власних громадян. Потужна освітньо-наукова база формує надійну систему безпеки та захисту, конкурентоспроможну інноваційну економіку, стабільний розвиток та соціальну захищеність як особистості, так і юридичних та фізичних осіб, підприємств і організацій.

Наявність постійного центру уваги і спрямування дій і сил держави під час проведення освітньо-наукової політики на забезпечення єдності та консолідації зусиль та підтримку науково-обґрунтованих освітніх ініціатив передбачає наявність чітко окресленої, у тому числі як проміжної, так і перспективної освітньої мети та базових стандартів і вимог. У зв'язку із зазначеним доцільно порушити завдання, визначити планові, прогнозовані перспективи, обрати юридично-правові, нормативно-методичні засоби, завдяки застосуванню яких діяльність у певному напрямі буде приносити позитивний результат та ефект. З погляду освітньо-наукової складової державної політики передусім необхідно, по-перше, створити єдиний освітньо-науковий простір (точніше, загальнодержавний), по-друге, здійснити освітньо-наукове вирівнювання регіонів, територій, об'єднань, спільнот, закладів освіти, тобто наблизити їхні освітньо-наукові показники та оціночні параметри до одного рівня.

Виходячи із вищезазначеного, одним із основ завдань державної освітньо-наукової політики є досягнення цілісності унітарної, соборної, демократичної, безпечної країни, завдяки якій держава стане ефективно функціонуючим механізмом, а сфера освіти і науки її серцевиною. Таким чином, «єдина держава» завдяки «єдиній освіті» – це не просто гасло, а стратегічний напрямок державної освітньо-наукової політики, інститутів громадянського суспільства, а отже, їхніми спільними, узгодженими

подальшими діями має стати сприяння розвитку «єдиної освіти», спільного освітньо-наукового простору, що передбачає створення рівних умов для ведення навчально-виховної діяльності у закладах освіти і впровадження можливостей, засобів і механізмів захисту та реалізації прав, свобод, обов'язків учасників освітнього процесу.

Важливим кроком у досягненні цього є вирівнювання освітнього розвитку регіонів, закладів освіти, що з огляду на відмінності, особливості, наявні специфічні проблеми окремих територій держави дуже складно, оскільки всі ці нюанси мають бути враховані не лише під час розроблення освітньої політики закладу освіти, регіону, а також інших політик (економічної, фінансової, податкової, соціальної, культурної, оздоровчої, спортивної тощо). Лише за такого підходу з'являється можливість привести діяльність закладів освіти наближено до відповідного рівня та стандарту. Таке надскладне завдання виконується завдяки загальнодержавному скеруванню та впливу, вітчизняному науковому супроводженню, громадянській активності, виваженому управлінню, консолідації зусиль, партнерській взаємодії, методичному забезпеченню ефективної діяльності закладів освіти незалежно від місця розташування, статусу, власності, підпорядкування та кількості учнів. Причому, вживаючи такі заходи, держава мусить керуватися тим, чи доречне те чи інше рішення, той чи інший захід для конкретного закладу освіти, регіону, які громадські ресурси можна залучити адже користь від їх застосування в одному регіоні, закладі освіти не слугує автоматичною гарантією для інших. Необхідно чітко розуміти, які комплексні дії з боку держави запустять механізм формування єдиного освітнього простору, у яких секторах, галузі, системі регіональної освіти до них варто вдатися і які можливі позитивні наслідки та досягнення від запланованого та прогнозованого.

Під час вжиття заходів освітнього вирівнювання держави, регіону, закладу освіти слід враховувати культурно-історичні традиції, існуючі у всіх сферах життєдіяльності, життєтворчості наявні проблеми, приводячи їх у відповідність одна до одної, відслідковувати динаміку їх розвитку для повноцінного функціонування.

На динамічність, життєздатність державно-громадського управління закладів загальної середньої освіти впливають особливості, специфіка, динаміка діяльності місцевих органів виконавчої влади, місцевого самоврядування та обізнаність, професіоналізм, стиль, демократичність, доброзичливість, рівень культури місцевих керівників.

У даному випадку необхідно також враховувати специфіку, динаміку та особливості територіально-адміністративної реформи яка нещодавно проведена на території України. Говорячи про реалізацію державної регіональної освітньої політики, як правило, розуміється її проведення в межах конкретного регіону, з урахуванням того, що регіон – це територія області, м. Києва з урахуванням інтересів міст, які є обласними центрами; міст районного значення; малих міст і містечок; селищ, сіл, хуторів, а також розташованих у таких місцях державних органів управління, органів місцевого самоврядування, організацій, профспілок, підприємств.

До того ж існує постійна необхідність у розширенні суб'єктів державної освітньої політики і долучення до її розроблення та реалізації Національної академії наук України, національних галузевих академій наук України, наукових організацій та установ, закладів освіти, громадських організацій, спілок, профспілок, товариств, учнівської, студентської, молодіжної громадськості у визначенні мети, цілей, змісту і пріоритетів власної освітньої політики регіонів, закладів освіти, тобто врахування інтересів на місцевому, районному, обласному, столичному, державному рівнях.

Державна освітня політика має поширюватися на всі, навіть найменші, територіальні елементи задля управління, узгодження дій та співпраці, комплексного регулювання стабільного розвитку і глибшого усвідомлення ситуації, яка існує як на певній території, так і в конкретному населеному пункті, закладі освіти зокрема.

Важливим чинником успішної реалізації єдиної державної освітньої політики на регіональному і місцевому рівнях територій є посилення ролі їх управлінського, методичного, інформаційного, інституційного, соціального, культурного, економічного середовища та широке залучення громадських, у тому числі учнівських, студентських, батьківських організацій до розробки, реалізації науково-освітніх програм і проектів в площині розвитку партнерської взаємодії та консолідації і єдності суспільства. Це вимагає удосконалення інституційної моделі формування й підходів до реалізації державної освітньої політики, що забезпечить створення сприятливих умов втілення в життя державних, регіональних і місцевих ініціатив і стійкому, стабільному розвитку особистості, закладу освіти, спільноти, регіонів. Це стає більш актуальним з огляду на те, що кінцева мета державної освітньої політики формування конкурентоспроможних трудових ресурсів, людського потенціалу, захист інтелектуальної власності, щоб посилити єдиний національний духовно-

моральний, культурний, соціально-економічний комплекс.

Створення та стійкий розвиток спільного для всієї країни національного освітньо-наукового комплексу є додатковою та визначальною гарантією забезпечення територіальної і національної безпеки держави.

Актуальною, особливо в період війни, є проблема формування освітньої безпеки держави, регіону, громадян і особливо дітей, жінок, людей похилого віку, інвалідів. Доцільно виокремити державну освітню політику у сфері забезпечення освітньої, духовно-моральної, інформаційної безпеки регіону як той фундамент, на якому впроваджуватимуться всі елементи державної і регіональної політики: соціальний, культурний, економічний, фінансовий, екологічний. Пріоритетом на всіх рівнях має бути повноцінне фінансування як сфери науки і освіти в цілому, так і наукових установ та закладів освіти зокрема. У даному випадку посилюється роль обласних, районних, місцевих осередків громадських, профспілкових організацій, об'єднань, товариств.

Отже, створення умов для динамічного, стійкого, еволюційного, збалансованого освітнього розвитку України та її регіонів є стратегічним завданням у сфері освітньої безпеки регіонів, тобто досягнення будь-яких цілей розвитку на рівні закладу освіти, регіону можливе виключно за умов наявності консолідації, партнерської співпраці, єдності, стабільної освітньо-наукової ситуації в них та забезпечення помітного стійкого поступового розвитку та зростання особистості, спільноти, територіального об'єднання, регіону та держави в цілому

Доцільно враховувати також те, що заклад загальної середньої освіти бере безпосередню та опосередковану участь в реалізації державної освітньої політики з урахуванням специфіки розвитку регіону (тобто спеціалізація) – аграрна, промислова, енергетична, інноваційна, туристична, курортна, сировинна, видобувна. Завдяки домінуванню тієї чи іншої сфери, яка стає основною і відіграє провідну роль у забезпеченні стабільності життєдіяльності, формуванні попиту робочих місць, напрямкам розвитку певної території формується регіональний компонент змісту освіти закладу загальної середньої освіти або спеціалізація закладів професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Саме з урахуванням цього розробляється план розвитку освітньо-наукової сфери, визначається рівень участі громадських організацій, та спільно встановлюються головні напрями, в яких буде провадитися діяльність (тобто формуються доктрина, стратегія,

концепція, політика). Спираючись на думку науково-експертного середовища, громадянського суспільства, держава, у свою чергу, починає використовувати (запускати) ті механізми, які будуть доречними для цього регіону, його соціальної, культурної сфери, промисловості, інфраструктури та інших складових.

При цьому життєво необхідно враховувати також надбання, досвід історично сформованих наукових шкіл, створених громадських, профспілкових організацій, товариств, визначену мережу закладів освіти, усталені традиції та цінності у регіонах та інфраструктурні можливості. У контексті сказаного варто пам'ятати та враховувати, що сучасна мережа та інфраструктура закладів освіти суверенна Україна отримала у спадок, а отже, подальший розвиток у нових умовах державного функціонування відбувається виходячи зі створеної впродовж багатьох років інфраструктури регіонів і залежить від їх елементів. Аналогічна ситуація склалася і з наявними регіональними освітньо-науковими ресурсами та потенціалом.

Ведучи мову про освітньо-наукові фактори, які помітно впливають на регіональний розвиток, потрібно враховувати деякі аспекти.

По-перше, держава з моменту здобуття нею незалежності системно займалася повною модернізацією, реформуванням, удосконаленням сфери освіти і науки, підтримкою інфраструктури регіонів. У зв'язку з тим, що фінансування сфери освіти і науки не було достатнім, багато регіонів потребують фінансової, матеріально-технічної підтримки та кадрового оновлення. Ця проблема посилилася лихоліттями війни, масовим руйнуванням закладів освіти, переселенням громадян України із зони воєнних боїв, наявністю біженців. Інфраструктура закладів освіти (дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, професійних (професійно-технічних), фахової передвищої, вищої та післядипломної), культурних центрів, бібліотек, соціального захисту наукових, науково-педагогічних, педагогічних працівників та учнів потребує розвитку в напрямках відродження, оновлення, модернізації, реконструкції, капітального ремонту, будівництва та оснащення.

По-друге, слід врахувати особливості демографічної ситуації, необхідність забезпечення реалізації права на якісну освіту переселенців, насиченість мережі закладів освіти, особливості та специфіку економічного розвитку регіону. Під час розроблення та уточнення регіональних науково-освітніх програм державна влада спільно з представниками громадянського суспільства у змозі впливати на головні

фактори освітньо-наукової сфери. Крім того, уже наявні якісні елементи освітньо-наукової сфери можуть бути доповнені новими елементами, які упродовж останніх років, місяців почали з'являтися і успішно розвиватися в них. За сучасних умов регіони потребують не лише прийняття рішень, вжиття заходів, покликаних розвивати їх освітньо-наукову інфраструктуру, а й впровадження нових стратегічних планів і визначення векторів і засад модернізації з урахуванням напрацювань минулого, сьогодення і перспектив, що відкриваються у майбутньому.

Демократична держава і громадянське суспільство на основі консолідації співпраці та партнерській взаємодії завдяки спільній продуманій, системній, комплексній і виваженій освітньо-науковій політиці повинні створити в регіонах передумови для отримання учнями якісної освіти, глибоких знань, широкого кругозору, гармонійної освіти та забезпечити їхнє професійне становлення і розвиток.

Освітня політика держави передбачає не лише узгодження інтересів та потенційних можливостей учасників освітнього процесу, а й формування її змістовної складової. Реалізація державної освітньої політики, як і будь-якої іншої політики держави, відбувається завдяки попередньо виробленому механізму, який передбачає наявність об'єктів, суб'єктів, засобів і правових норм. Чималу частку змісту цієї політики становить освітня складова державного і регіонального розвитку, а отже, доцільно одночасно вводити в дію загальнодержавну й регіональну освітню політику виваженими, продуманими, підготовленими, узгодженими управлінськими діями та рішеннями.

Саме тому запровадження та розвиток державно-громадського управління на усіх рівнях потребують удосконалення та модернізації на шляху утвердження демократичної, суверенної, безпечної, правової, соціальної держави та зміцнення інститутів громадянського суспільства.

У цьому контексті актуалізується проблема подальшого зміцнення демократії, розвитку громадянського суспільства, панування принципу верховенства права, реалізації прав людини, фундаментальних свобод, всезагальних обов'язків в площині духовно-моральних цінностей, традицій, норм та вимог.

Під час підготовки та прийняття управлінських рішень, у тому числі і у сфері освіти, необхідно враховувати жорстокі та жахливі реалії неспровокованої, справедливої, визвольної, народної боротьби Українського народу проти агресивної, загарбницької, варварської, жорстокої війни російської федерації.

У даний час посилюється роль структурних підрозділів обласної, Київської міської, районних держадміністрацій із забезпечення взаємодії та здійснення окремих повноважень органів місцевого самоврядування у тому числі з питань освіти і науки, одним із пріоритетних завдань яких є формування консолідації, єдності, партнерської взаємодії із громадськими, профспілковими організаціями, спілками, профспілками, товариствами, об'єднаннями та науково-освітнянським, учнівським, студентським, батьківським у тому числі професійними співтовариствами.

Без підтримки державними органами управління громадянських інститутів неможлива реалізація державно-громадського управління, співпраця, консолідація, партнерство як на рівні держави, регіону, так і на рівні закладів загальної середньої освіти зокрема.

Формування та забезпечення державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії потребує масштабного та локального погляду, осмислення та практичного розв'язання проблем управління загальноосвітніми закладами освіти та реалізації їх культурно-освітньої місії в державотворчих процесах, утвердження консолідації суспільства, сповідуванні демократичних принципів та дотриманні критеріїв і вимог громадянського співжиття. Заклади загальної середньої освіти повинні одними із перших сприймати виклики часу й аналітично, системно, вдумливо реагувати на них. Свою діяльність вони мають будувати на основі не тільки системного неупередженого аналізу історичного досвіду, позитивного минулого, а й моделювання та попередження нових проблемних ситуацій у тій площині, яка визначатиме майбутнє територіального об'єднання, регіону, держави, української спільноти. Доцільно також враховувати, що ми живемо в епоху локальних і глобальних перетворень і трансформацій, реформування територіально-адміністративного устрою країни, поступовим, упевненим звільненням окупованих територій.

У даних умовах варто враховувати, що сучасний розвиток сфери освіти в цілому та повної загальної середньої освіти зокрема визначається рівнем та складністю пізнавального процесу, стандартом та вимогами якісних знань, практичних умінь і навичок, компетентностей, професіоналізму учасників освітнього процесу спрямованих на розв'язання конкретних безпекових, соціальних, економічних, політичних, технологічних, екологічних та інших завдань.

Перед людством, а отже і перед наукою і освітою постали проблеми зміни клімату, зеленої економіки, екології, нових видів енергії,

нанотехнологій, стовбурових клітин, цифрового суспільства, генної інженерії, боротьби з життєво небезпечними захворюваннями, подолання та попередження конфліктів, припинення війни та забезпечення миру які потребують нестандартних рішень на основі глибоких знань, широкого кругозору, професійної майстерності особистості.

Постають сьогодні і надзвичайно важливі організаційні, інформаційні, змістовні питання перед державними органами управління щодо консолідації дій, партнерської співпраці з метою використання та поширення позитивних напрацювань закладів загальної середньої освіти. Перед державними органами управління, науковими установами, закладами освіти, громадянським суспільством жорстокі реалії життя порушують глобальні і локальні проблеми – це створення інтелектуальних, творчих спільнот, готових до вирішення проблем створених агресивною війною російською федерацією проти Українського народу, а також загроз змін клімату та подолання не урожайності, бідності, соціальної нерівності.

У цих екстремальних умовах політики, законодавці, експерти, представники громадянського суспільства, бізнесмени мають зрозуміти, що без стратегічної, організуючої, прогностичної і консолідуючої ролі демократичної держави, її інститутів та громадянського суспільства забезпечення доступу дітей та учнівської молоді до якісної освіти неможливе. Адже тільки демократична держава, яка опирається на громадянське суспільство володіє необхідними ресурсами, системою, комунікаціями, інструментарієм та потенціалом, спроможними забезпечити стабільний, стійкий розвиток особистості і освіти, економіки та соціальний статус науковим, науково-педагогічним та педагогічним працівникам.

У провідних країнах світу спостерігається тенденція і практика визначальної ролі законодавчої, виконавчої влади в очах своїх громадян та посилення їх відповідальності за політичні, законодавчі та управлінські рішення, особливо у сфері науки і освіти та соціальній сфері. Значення державних інститутів підсилюється тенденціями децентралізації, дерегуляції, реформування адміністративно-територіального устрою країни, постійним переформатуванням територіальних об'єднань, районів, неоднозначністю створення місцевих виконавчих органів. Розвиток державних і громадських інститутів підкріплюється також новими тенденціями зростання ролі та значимості міжнародних організацій, зарубіжних експертів, резидентів та консультантів, які проявили

ініціативу та активність у вирішенні гострих проблем українського суспільства спричинених загарбницькою війною російської федерації.

Жорстокі реалії війни та необхідність динамічного управління вимагають переосмислення парадигми демократична держава в контексті розвитку громадянського суспільства, консолідації, солідарності, партнерства, співпраці та забезпечення реалізації Конституційних прав, свобод та обов'язків особистості, у тому числі на якісну освіту. Українські військові, волонтери та українське суспільство в цілому рівнем своїх знань, майстерністю, стійкістю, героїзмом довели, що вони є рівноправними представниками європейського освітнього простору та провідниками провідних духовно-моральних цінностей у світі.

На думку українських науковців наявні діючі проекти, програми та концепції посилення ролі співпраці, консолідації, партнерства інститутів Української демократичної держави та громадянського суспільства мають незворотний характер та позитивну динаміку, які потребують всебічної підтримки, утвердження та розвитку на політичному, законодавчому, економічному, фінансовому, дипломатичному, організаційному, інформаційному рівнях з метою швидкого реагування на виклики, загрози, небезпеки війни, пандемії, епідемій, конфліктів.

Надзвичайним є втілення конституційних приписів та будівництво, стабільний розвиток і зростання України як суверенної і незалежної, демократичної, соціальної, правової держави та відродження і розвиток науково-професійних, культурно-освітніх шкіл, соціальної сфери, системи освіти, охорони здоров'я, провідних підприємств, економічних структур, малого і середнього бізнесу.

Доцільно враховувати, що вирішення окреслених завдань варто розглядати в поєднанні трьох нерозривних складових – права, свободи, обов'язку:

- права на цікаве, насичене, захоплююче навчання, якісну доступну та безоплатну освіту, творчу та корисну працю, активний відпочинок, здоровий стиль життя та оздоровлення;
- свободи реалізації науково-освітнього процесу пізнання, досягання Істини та вільних і сердечних волі, задумів, слова і справи на творення, пропаганди, освячення та захисту добра;
- обов'язку не нашкодити собі, оточуючим, служити рідній сім'ї, родині, Українському народу та Вітчизні.

На демократичному рівні громадянського суспільства в площині панування добра сповідується і реалізується принцип: «Свобода і воля

однієї людини закінчується там де проголошується свобода і воля іншої людини».

Сповідування принципів права, свободи, волі, обов'язку передбачає реалізацію механізмів пошуку істини в площині: «Подолоємо – пересилимо – переможемо». Їхнє втілення на практиці дає духовну енергію, фізичну силу та можливість панування життєвого стилю: «Сильні! Незламні! Вільні!».

У цьому контексті для української влади важливо максимально наблизити можливість реалізації права для конкретного громадянина на доступну, безоплатну освіту на засадах принципів гуманізму, співдружності, єдності, солідарності та взаємної відповідальності. Від їх реалізації на практиці залежить не тільки розвиток держави в цілому, місцевого самоврядування, демократії, громадянського суспільства, доступності до якісної освіти, а й, загалом, успішність, стабільність, стійкість, безпечність нашої держави та її подальша європейська та геополітична перспективи. Важливо, щоб за результатами цих реформ, в Україні, не була втрачена сфера освіти, максимально збережена та розвинута мережа дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних, професійних (професійно-технічних) та закладів фахової передвищої, вищої, післядипломної освіти.

Життєво необхідною є практична, системна і щодення реалізація Конституційної моделі державної влади, спроможної забезпечити дієвість, прозорість, відкритість та доступність державних, регіональних і місцевих інститутів, громадських і профспілкових організацій сформованих на новій суспільно-територіальній основі.

У своїй діяльності заклади загальної середньої освіти, забезпечуючи та реалізуючи державно-громадське управління, враховують, що держава має зберегти за собою стратегічні функції, які за своєю суттю є державоутворювальними та державними: державно-регіональне, державно-громадське управління, освіта, наука, охорона здоров'я, національна оборона, національна безпека, управління державною власністю, збір податків і митних зборів, боротьба із злочинністю, попередження конфліктів, ліквідація наслідків війни, катастроф, стихійних лих. Має бути чітке узгодження та консолідація державного управління, місцевого та регіонального самоврядування, що реалізується в освітній політиці та діяльності закладів загальної середньої освіти. Слід забезпечити зрозумілий та доступний поділ повноважень, функцій, компетенцій та завдань між рівнями державної та місцевої, регіональної

влади, закладами освіти. Рішення і дії мають бути заздалегідь узгодженими, підготовленими, консолідованими, партнерськими та взаємодоповнюючими. Водночас, зростає відповідальність кожного рівня влади, керівництва закладу освіти за ефективне виконання функцій та повноважень, покладених на них законодавством.

При цьому слід зазначити, що децентралізація управління та автономія закладу освіти у поєднанні із державно-громадським управлінням, дієвими інститутами громадянського суспільства дають позитивні результати та сприяють стабільному розвитку закладу освіти, реалізації права громадян на освіту та якісному зростанню особистості при умові наявності чітких та збалансованих механізмів контролю, самоконтролю, оцінки, самооцінки, моніторингу та нагляду за діяльністю інститутів місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоуправління, закладами освіти у частині дотримання ними законів та законності, забезпечення життєдіяльності та життєтворчості суспільства, спільнот (товариств) і особистості.

Процеси децентралізації, розширення повноважень місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, забезпечення автономії закладів освіти вимагають вирішення таких нагальних проблем:

- здійснення нагляду за додержанням Конституції та законів України місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, закладами освіти, громадськими, профспілковими організаціями, науковими, науково-педагогічними, педагогічними працівниками, учнівською та студентською молоддю;

- координація діяльності центральних органів державної виконавчої влади та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, громадських, профспілкових організацій, наукових установ, закладів освіти відповідно до конституційних приписів та вимог і норм законодавства;

- спрямування та організація діяльності центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, закладів освіти в умовах війни, воєнного стану, пандемії, надзвичайної екологічної ситуації, конфліктів.

Реалізація демократичної моделі державно-громадського управління дає можливість забезпечити оптимальний баланс між центральними органами державної виконавчої влади та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими та профспілковими організаціями, закладами освіти та дієві запобіжники з

боку держави щодо вирішення нагальних проблем та загроз.

Конституція України (ст. 2) визначає, що Україна є унітарною державою. На думку науковців під унітаризмом слід розуміти принцип державного устрою, сутністю якого є:

- політична та ідеологічна єдність;
- єдина система органів державної влади на всій території;
- відсутність політичної самостійності у територіальних одиниць та єдність інших політичних, економічних, культурних, освітніх інститутів держави.

Варто враховувати, що якісна діяльність закладу освіти залежить від територіального устрою України який, як передбачено статтею 132 Конституції України [1], ґрунтується на засадах єдності та цілісності державної території, поєднання централізації і децентралізації у здійсненні державної влади, збалансованості і соціально-економічного розвитку регіонів, з урахуванням їх історичних, економічних, екологічних, географічних і демографічних особливостей, етнічних і культурних традицій.

Тому організація управління закладом освіти має відбуватися на основі того, що Україна є унітарною державою і саме тому завдяки цілісній освіті забезпечується єдина цілісність держави, територія якої поділяється на адміністративно-територіальні одиниці, що не мають статусу державних утворень і не володіють суверенними правами.

Саме такий підхід у формуванні єдиної освітньої політики, у тому числі під час реалізації державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти, забезпечує утворення та розвиток унітарної держави, представленої як єдиного державного утворення, що складається з юридично рівних адміністративно-територіальних одиниць, які підпорядковані центральним органам влади і не мають ознак державного суверенітету, а більшість населення в такій державі має унітарну правосвідомість.

Під час реалізації державно-громадського управління закладами загальної середньої освіти на партнерських засадах та забезпечення реальної автономії школи необхідно враховувати, що унітарна правосвідомість комплексно формується державними інститутами, засобами масової інформації, соціальними мережами, громадськими організаціями та закладами освіти незалежно від статусу, типу, підпорядкування та форми власності, і належить до групи ознак, які не обмежуються лише формою державної атрибутики та технологічною

характеристикою унітарної держави. Унітарна правосвідомість – це більше, ніж обов’язкова ознака державності та унітарної спроможності. Під час реалізації освітньої політики необхідно враховувати, що Україна відноситься до групи складних за своєю політико-територіальною організацією унітарних держав. В умовах унітарної системи центральні органи законодавчої та виконавчої влади, як правило, делегують повноваження територіальним одиницям і дозволяють останнім реалізовувати прийняті законодавчі та правові рішення. Європейський та в цілому світовий досвід підтверджує, що унітаризм є перевіреним часом та історично і політично обумовленим феноменом, найбільш стабільною та ефективною з точки зору організації публічної, прозорої влади та управління формою державного устрою. Аналізуючи особливості унітарної форми державного устрою, потрібно виходити з того, що унітаризм замінив партикуляризм і феодальну роздробленість, відіграв свою прогресивну роль. Він не залежить від національно-етнічної чи расової структури населення, а є затребуваний єдиним демократичним та правовим режимом, відносно простим у здійсненні державної влади. Унітаризм є запобіжником до хаотичних, неконструктивних ідей та процесів.

Важливо під час організації навчально-виховного процесу у закладах освіти притримуватися також принципу соборності на основі врахування великого політичного та історичного значення об’єднання Української народної Республіки і Західноукраїнської Народної Республіки для утворення єдиної (соборної) української держави. Соборність українських земель має глибоке історичне коріння, спирається на споконвічну мрію народу про власну незалежну, соборну, демократичну державу та є інтегральним результатом складного і довготривалого процесу її формування. В народній пісенній та епічній творчості сакральна Україна завжди уявлялась як єдине тіло.

Соборність України – це єдність усіх громадян України навколо головних ідей спільного демократичного майбутнього. Саме сфера освіти і науки побудована на засадах державного-громадського управління, консолідації, єдності, солідарності та партнерства сприяє пошуку та формуванню точок дотику, забезпеченню миру та стійкого, стабільного розвитку і зростання.

Крім того, в умовах війни, воєнного стану, пандемії та надзвичайних ситуацій саме на державні органи управління та дієві інститути громадянського суспільства покладається забезпечення взаємодії всіх

служб, громадських організацій в управлінні рятувальними операціями та відповідальність за їх позитивний результат. Запровадження моделі державно-громадського управління на всіх рівнях забезпечить оптимальне узгодження загальнонаціональних духовно-моральних, культурних, економічних, матеріальних цінностей та інтересів з специфічними особливостями розвитку і потребами регіонів і територій України.

Практика повного покладання на місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські та профспілкові організації, заклади загальної середньої освіти складних, життєво необхідних завдань і повноважень показали свою життєздатність у тому числі в питаннях реалізації права громадян на доступну, безоплатну дошкільну, повну загальну середню, професійну (професійно-технічну), фахову передвищу, вищу освіту.

Розвиток державно-громадського управління в умовах єдності інститутів демократичної держави і громадянського суспільства є невід'ємною об'єктивною складовою розвитку сфери освіти, науки та економіки. У загальному, громадянське суспільство – суспільство, в основі якого лежить розгалужена мережа демократичних самоврядних товариств, спілок, профспілок, об'єднань та організацій, створених самими громадянами як за професійними, так і творчими інтересами для виявлення, здійснення і захисту різноманітних професійних, громадських ініціатив, задоволення своїх особистих, суспільних, професійних прав і потреб, обстоювання особистих і колективних інтересів та забезпечення стабільного, стійкого розвитку особистості, суспільства і держави. Демократична держава і громадянське суспільство є взаємодоповнюючими інституціями, за умови, при якій держава створює умови для реалізації основних прав, свобод, волевиявлення, волі, обов'язків громадян, а громадянське суспільство сприяє зміцненню державних інституцій та підпитує, живить їх професійними кадрами та важливими, стратегічними ідеями, пропозиціями, ініціативами.

Громадянське суспільство – це суспільство, збудувавши яке, кожний громадянин усвідомлює, що він служить собі, спільноті, суспільству, демократичній державі, а демократична держава служить йому та захищає його інтереси.

У даний час існує велика потреба активної участі громадянського суспільства, особливо її визначальної складової педагогічної, науково-педагогічної, наукової спільноти, батьків, учнівських та студентських і

молодіжних об'єднань у формуванні державно-громадського управління на загальнодержавному, регіональному, місцевому рівнях, закладу освіти, наукової установи і забезпеченні стабільного, стійкого розвитку демократичної України та реалізації прав, свобод, волевиявлення, волі, обов'язків громадян. Існування відповідної культури співжиття є запорукою успішного державно-громадського управління на рівні закладу освіти. Це можливо при умов коли громадянське суспільство стимулює та скеровує діяльність інститутів демократичної держави, демократична держава широко підтримує громадянські інститути на всіх рівнях та сповідує, утверджує чинність, панування основних прав, свобод та обов'язків громадян.

Доцільно враховувати, що головна справа державно-громадського управління на засадах партнерської взаємодії на всіх рівнях має бути спрямована на те, щоб, дотримуючись ортодоксальних, класичних духовно-моральних цінностей, озвучувати такі політичні ініціативи, ухвалювати – закони, приймати – нормативно-правові акти, організовувати – акції, здійснювати – дії та вчинки, щоб забезпечити та зміцнювати мир у державі та світі, спокій та рівновагу у душах громадян, взаємоповагу, взаємопідтримку, взаємопорозуміння в суспільстві, консолідацію, партнерство та єдність демократичної держава і громадянського суспільства з метою вільної та прозорої реалізації прав, свобод та обов'язків особистості.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Державно-громадське управління закладами загальної середньої освіти на засадах партнерської взаємодії побудоване на наукових засадах із урахуванням надбань передового вітчизняного і зарубіжного досвіду запорука демократичного устрою країни, забезпечення реалізації основ прав, свобод і обов'язків громадян. Учасники державно-громадського управління є основними арбітрами, експертами, виконавцями та реалізаторами новітніх освітніх реформ, модернізацій, змін в Україні, що неможливе без постійного, всебічного та системного наукового осмислення, обґрунтування, моделювання, прогнозування, науково-експертної оцінки, практичної апробації та корегування.

Саме державно-громадське управління створює умови, коли дії і рішення державних інститутів є демократичними, професійними, збалансованими, консолідованими, заздальгідь підготовленими,

прозорими, відкритими, а пропозиції, побажання, ідеї, запити громадянського суспільства почутими, взятими до опрацювання та втіленими в життєву практику, а проблеми вирішеними. Реалізація державно-громадського управління на засадах партнерської взаємодії формує повагу до особистості, її прав, свобод, планів, потреб та створює демократичні умови на реалізацію основного права – права на щасливе, мирне життя.

Перспективи подальших досліджень. Подальші перспективи вбачаємо у вивченні та втіленні в діяльність закладів загальної середньої освіти спадщини, надбань, знахідок, досвіду вітчизняної та зарубіжної теорії і практики з проблем державно-громадського управління школою на партнерських засадах в умовах єдності та взаємному доповненні розвитку інститутів демократичної держави та громадянського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Верховна Рада України. (1996, Черв. 28). *Конституція України № 254к/96-ВР*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/ADt8Lb>
- [2] Верховна Рада України. (1990, Лип. 16). *Декларація № 55-XII «Про державний суверенітет України»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/KGK5Yb>
- [3] Верховна Рада України. (1995, Жовт. 31). *Закон № 398/95-ВР «Про приєднання України до Статуту Ради Європи»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/BNLmhp>
- [4] Верховна Рада України. (2014, Верес. 16). *Закон № 1678-VII «Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/vALkDj>
- [5] Верховна Рада України. (2014, Черв. 17). *Закон № 1508-VII «Про співробітництво територіальних громад»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/Xbv9RZ>
- [6] Верховна Рада України. (2015, Лют. 05). *Закон № 156-VIII «Про засади державної регіональної політики»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/LP1rbV>
- [7] Верховна Рада України. (2015, Лют. 05). *Закон № 157-VIII «Про добровільне об'єднання територіальних громад»*. [Електронний ресурс].

- ресурс]. Доступно: <https://is.gd/VPg3h5>
- [8] Верховна Рада України. (2020, Квіт. 16). Закон № 562-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо визначення територій та адміністративних центрів територіальних громад». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/X1NOMu>
- [9] Верховна Рада України. (2020, Листоп. 17). Закон № 1009-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо впорядкування окремих питань організації та діяльності органів місцевого самоврядування і районних державних адміністрацій». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/mTYVQY>
- [10] Верховна Рада Української ВСР. (1991, Серп. 24). Постанова № 1427-XII «Про проголошення незалежності України». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/SlrR3Q>
- [11] Верховна Рада України. (2020, Лип. 17). Постанова № 807-IX «Про утворення та ліквідацію районів». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/wnM6G5>
- [12] Кабінет Міністрів України. (2014, Квіт. 01). Розпорядження № 333-р «Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/uPjdsF>
- [13] Кабінет Міністрів України. (2020, Груд. 28). Постанова № 1336 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 р. № 606. “Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів обласної, Київської та Севастопольської міської, районної, районної в м. Києві та Севастополі державних адміністрацій”». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/jXlqu8>
- [14] Кабінет Міністрів України. (2020, Груд. 28). Постанова № 1336 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 18 квітня 2012 р. № 606. “Про затвердження рекомендаційних переліків структурних підрозділів районної, районної у м. Києві та Севастополі держадміністрацій”». [Електронний ресурс]. Доступно: <https://is.gd/jXlqu8>
- [15] «Державотворчі процеси в Україні: реалії сьогодення», *Всеукр. наук.-практ. конф.* Луцьк – Ужгород: РІК-У, 2020. 140 с.
- [16] В. І. Кафарський, *Нація і держава: Культура, Ідеологія, Духовність.* Івано-Франківськ, Україна: Плай, 1999.
- [17] *Космос Древньої України. Трипілля – Троянь: Мітологія. Філософія. Етногенез,* В. Довгич, Упоряд. Київ, Україна, 1992.

- [18] «Наукові засади державотворення і правотворення: історія, сучасність і перспективи», *Міжнар. наук.-практ. конф. до 30-річчя незалежності України*, Ю. С. Шемшученка, Ред. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2021, 372 с.
- [19] *Реформація: успіх Європи і шанс для України* / Р. М. Шеремета, О. Романенко, В. Л. Сміт [та ін.]; Р. М. Шеремета та О. Романенко, Ред. Київ, Україна: Самміт-Книга, 2017.
- [20] *Стратегії розвитку України: теорія і практика*, О. С. Власюка, Ред. Київ, Україна: НІСД, 2002.

STATE-CIVIL MANAGEMENT OF GENERAL SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS ON THE BASIS OF PARTNERSHIP INTERACTION (social and legal aspect)

Boris Chyzhevskiy,

Candidate of Pedagogical Sciences, Leading Researcher

Department of Economics and Management of General Secondary Education

Institute of Pedagogy of the National Academy

of Pedagogical Sciences of Ukraine;

Honored Worker of Education of Ukraine.

Kyiv, Ukraine.

 <https://orcid.org/0000-0002-7878-1180>

chyzhevskiy.bg@gmail.com

Abstract. The article summarizes and outlines the features of state-civil management of general secondary education institutions on the basis of partnership in the socio-legal aspect. The unity of approaches to the implementation of public administration at the national, regional and local levels, as well as at the level of general secondary education has been highlighted in order to ensure the rights, freedoms and responsibilities of citizens to quality, effective and competitive education. The problems of public administration became especially relevant during the period of building a democratic, sovereign, unitary, conciliar and secure state of Ukraine and the development of civil society institutions at all levels. The leading principles of consolidation, unity, solidarity of collectives, communities and civil society, as well as partnership of the individual, collective, community, components of civil society and institutions of a democratic state are also in the field of view of foreign and domestic scholars and practitioners. Researchers note the leading role of all democratic institutions in ensuring the participation of civil society

members in solving both national and local problems, tasks, initiatives, projects, including motivating, promoting and stimulating the development of educational institutions. This problem is especially acute during the preparation, adoption and implementation of management decisions during war, martial law, emergencies, destruction, violence, pandemics, epidemics, disasters, stressful situations and violations of human rights, including the rights of children, especially children, pupils and students for a creative, cheerful, charitable, happy life. Research of approaches to the formation and implementation of scientific and practical basic principles, models, algorithms, logistics to ensure public administration of general secondary education on a partnership basis in accordance with the Constitution and legislation of Ukraine in modern conditions and taking into account foreign and millennial domestic experience is relevant in our time and needs further study and development.

Key words: public administration; partnership; democracy; civil society; rights; freedoms; responsibilities.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Verkhovna Rada Ukrainy. (1996, Cherv.28). Konstytutsiia Ukrainy № 254k/96-VR. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/ADt8Lb>
- [2] Verkhovna Rada Ukrainy. (1990, Lyp.16). Deklaratsiia № 55-XII «Pro derzhavnyi suverenitet Ukrainy». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/KGK5Yb>
- [3] Verkhovna Rada Ukrainy. (1995, Zhovt. 31). Zakon № 398/95-VR «Pro pryiednannia Ukrainy do Statutu Rady Yevropy». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/BNLmhp>
- [4] Verkhovna Rada Ukrainy. (2014, Veres.16). Zakon № 1678-VII «Pro ratyfikatsiiu Uhody pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnimy derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/vALkDj>
- [5] Verkhovna Rada Ukrainy. (2014, Cherv.17). Zakon № 1508-VII «Pro spivrobitnytstvo terytorialnykh hromad». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/Xbv9RZ>
- [6] Verkhovna Rada Ukrainy. (2015, Liut. 05). Zakon № 156-VIII «Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/LP1rbV>

- [7] Verkhovna Rada Ukrainy. (2015, Liut. 05). Zakon № 157-VIII «Pro dobrovilne obiednannia terytorialnykh hromad». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/VPg3h5>
- [8] Verkhovna Rada Ukrainy. (2020, Kvit. 16). Zakon № 562-IX «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo vyznachennia terytorii ta administratyvnykh tsentriv terytorialnykh hromad». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/X1NOMu>
- [9] Verkhovna Rada Ukrainy. (2020, Lystop. 17). Zakon № 1009-IX «Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo vporiadkuvannia okremykh pytan orhanizatsii ta diialnosti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia i raionnykh derzhavnykh administratsii». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/mTYVQY>
- [10] Verkhovna Rada Ukrainy. (1991, Serp. 24). Postanova № 1427-XII «Pro proholoshennia nezalezhnosti Ukrainy». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/SlrR3Q>
- [11] Verkhovna Rada Ukrainy. (2020, Lyp. 17). Postanova № 807-IX «Pro utvorennia ta likvidatsiiu raioniv». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/wnM6G5>
- [12] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2014, Kvit. 01). Rozporiadzhennia № 333-r «Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia mistsevoho samovriaduvannia ta terytorialnoi orhanizatsii vlady v Ukraini». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/uPjdsF>
- [13] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2020, Hrud. 28). Postanova № 1336 «Pro vnesennia zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 kvitnia 2012 r. № 606. “Pro zatverdzhennia rekomendatsiinykh perelikiv strukturnykh pidrozdiliv oblasnoi, Kyivskoi ta Sevastopolskoi miskoi, raionnoi, raionnoi v mm. Kyievi ta Sevastopoli derzhavnykh administratsii”». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/jXlqu8>
- [14] Kabinet Ministriv Ukrainy. (2020, Hrud. 28). Postanova № 1336 «Pro vnesennia zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 18 kvitnia 2012 r. № 606. “Pro zatverdzhennia rekomendatsiinykh perelikiv strukturnykh pidrozdiliv raionnoi, raionnoi u mm. Kyievi ta Sevastopoli derzhadministratsii”». [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <https://is.gd/jXlqu8>
- [15] «Derzhavotvorchi protsesy v Ukraini: realii sohodennia», Vseukr. nauk.-prakt. konf. Lutsk – Uzhhorod: RIK-U, 2020. 140 s.
- [16] V. I. Kafarskyi, Natsiia i derzhava: Kultura, Ideolohiia, Dukhovnist. Ivano-Frankivsk, Ukraina: Plai, 1999.

- [17] Kosmos Drevnoi Ukrainy. Trypillia – Troian: Mitolohiia. Filosofiiia. Etnohenez, V. Dovhych, Uporiad. Kyiv, Ukraina, 1992.
- [18] «Naukovi zasady derzhavotvorennia i pravotvorennia: istoriia, suchasnist i perspektyvy», Mizhnar. nauk.-prakt. konf. do 30-richchia nezalezhnosti Ukrainy, Yu. S. Shemshuchenka, Red. Kyiv: Vyd-vo «Iurydychna dumka», 2021, 372 s.
- [19] Reformatsiia: uspikh Yevropy i shans dlia Ukrainy / R. M. Sheremeta, O. Romanenko, V. L. Smit [ta in.]; R. M. Sheremeta ta O. Romanenko, Red. Kyiv, Ukraina: Sammit-Knyha, 2017.
- [20] Stratehii rozvytku Ukrainy: teoriia i praktyka, O. S. Vlasiuka, Red. Kyiv, Ukraina: NISD, 2002.

*Стаття надійшла до редакції
05 червня 2022 року*